

WELCOME TO ESTONIA

SIGRID VIIR

„WELCOME TO ESTONIA“. Režissöör **Andres Maimik**, toimetaja **Juhan Ulfsak**, osades: **Rain Tolk**, **Ken Saan** ja **Peeter Ristsoo**, **Juhan Ulfsak**, **Arvo Kukumägi**, stsenaaristid **Andres Maimik**, **Juhan Ulfsak**, **Rain Tolk** ja **Ken Saan**, operaatorid **Andres Maimik**, **Juhan Ulfsak**, **Jaak Kilmi** ja **Marianne Kõrver**, heli: **Andres Maimik**, **Juhan Ulfsak**, **Rain Tolk**, **Ken Saan**, **Priit Aus** ja **Kristiina Davidjants**, valgus: *„Parunid ja Vonid“*, valgustajad **Andres Maimik**, **Juhan Ulfsak**, **Rain Tolk** ja **Ken Saan**, stilist **Reet Ulfsak**, kostüümid: **Reet Ulfsak**, **Rain Tolk** ja **Ken Saan**, autojuhid **Ken Saan**, **Priit Aus** ja **Juhan Ulfsak**, lavameistrid **Kalle Tikas** ja **Jimmy**, montaaž: **Andres Maimik**, produtsendid **Andres Maimik**, **Juhan Ulfsak**, **Rain Tolk** ja **Ken Saan**, assistent **Priit Aus**. Video Betacam SP, 59 min, värviline. Tootja: *“Kuukulgur”*, 2002.

Teose mõistmise puhul on esmaseks ülesandeks proovida seda mõista nii, nagu mõistis autor ise, väljumata tema mõtlemise piiridest. Teiseks tuleks kasutada oma ajalist ja kultuurilist väljaspool olemist, lülitades autori võõrasse ehk siis meie konteksti.

Kelm, loll ja narr loovad enese ümber eriomased väikesed maailmad, erilised kronotoobid. Neid ei saa võtta sõna-sõnalt, nende olemus on mingisuguse teise olemuse peegeldus. Neid iseloomustab olla võõras selles maailmas, näha läbi iga positsiooni vale ja pahupool. Kuna nad pole siit ilmast, on neil erilised privileegid ja õigused. Mittemõistmist kujutatakse tavaliselt niisuguse inimese pilgu läbi, kes ei kuulu sellega kokku, ei mõista seda. Narr on kui inimese elust osavõtja, vaatleja, peegeldaja, kes astub dialoogi sooviga meid raputada. Sõnu-

mi edastaja ja vastuvõtja vaheline loov kommunikatsioon saab toimida olukorras, kus informatsiooni vastuvõtja kodeerib seda teisiti kui selle edastaja.

Mihhail Bahtini arvamuse kohaselt on teose folklooriline taust, kronotoop, äärmiselt oluline. *„Welcome to Estonia“* autorid esitlevad teose aegruumi, kui krahhi äärel olevat väikeriiki, mille rahvas, eestlased, on aastasadu oma hinges kandnud vabaduse tulukest, kuid nüüd on kurjad ja mustad jõud seda kustutama. Olles välja kannatanud aastasadu kestnud võõrvägede okupatsioone, Rootsi, Saksa, Vene... oleme lõpuks saavutanud iseseisvuse ja nn võimurid tahavad seda kohe maha parseldada. Paranoilise veendumusega väidetakse, et poliitikud ja rahamehed on meie vabaduse peenraha eest maha müünud ning võimutseb saksa ja rootsi kapital. Esto TV astub siinkohal võitlusse tõe otsimise ja kuulutamise nimel, tulgu või surm.

Bahtini arvates ilmneb kultuuris kahe näo vastandlik kooseksisteerimine. Esimene neist on rafineeritud, sotsiaalse redeli tipus kujundatud monoloogil põhinev ja teine masside elukeerises sünnitatud, värvikas, mitmepalgeline, dialoogi vormis. Esimene armastab ühetähenduslikku sõna ja normi. Teist iseloomustab isemeelne normeerimatus, üks-teist katkestavate häälte polüfoonia. Oluline on pilguga haarata kõiki teineteist välistavaid seisukohti, vaadelda maailma korraga kõigi osaliste vaatepunktist. Sellist maailmanägemist nimeatakse karnevallikuks.

Filmi peategelaste karakterid paigutuvad jõuliselt teise gruppi ja tekitavad teravusi enda paranoiliste seisukohtade vastandamisel esimese omadega; tulemuseks on üksikisikute tasandil ühis-

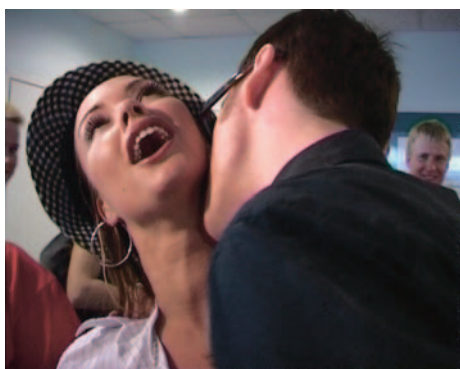
kondliku korra ja oluliste asjade naeruvääristamine. Nii taandatakse Eurovisiooni lauluvõistlus inimröövide ja altkäemaksude tasandile ning Eesti turismiarendusstrateegia kuulutatakse negatiivse aura ja „halbade, määritud värvidega“ plönniks. Kusjuures tõe karnevaliseerimine on pigem protsess, mitte lõpetatud tegevus, seetõttu ei pretendeeri ka film mõõdetavatele tulemustele.

„Welcome to Estonia“ žanriks on huumor. Bahtin leiab, et objekti naljakaks muutumiseks peab too asetsema ajaliselt võimalikult lähedal, sest kogu naerulooming töötab ainult maksimaalse läheduse tsoonis. Vaadeldav film käsitleb äärmiselt ajakohaseid teemasid, see on koguni stsenaariumi jõudmise künnise kriteerium.

Situatsioonide karakterid saab jagada kolme rolli: narr, kelm ja loll. Näib, et **Ken** ja **Tolk** tegelevad läbi terve filmi narruste ja kelmustega. Inimesi surutakse ootamatult ja etteaimamatus kohas piinlikku olukorda, mis kogu oma tervikus keelab ohvril loomulikult reageerida. Kusjuures aukartust ei tunta kellegi ees. Nihilismivardasse aetakse kogu Eurovisiooni korraldusmeeskond, sisuliselt kõik parteid koos oma austatud juhtidega ja ei pääse ka Sloveenia transvestiidid, keda intervjuerides kuulutatakse lihtsalt, et „nüüd räägime hulludega“, ja küsimus kõlab: „Kui palju on 2 + 2?“ Peategelased ise muunduvad sujuvalt hipidest surmadeks ja fanaatilistest patriootidest uurivateks ajakirjanikeks. Kõiki karaktereid, välja arvatud peategelased, ühendavaks jooneks saab pidada oletatavat seotust vabamüürluse ja vandenõuteooriaga, mida Esto TV liikmed vabaduse jätkumise huvides paranoiliselt uurivad. Muidu illusoorset dokumentaalfilmina esitletud teoses astutakse tegelikult vaid ühel korral rollimängust välja, seda hetkel, kui Tolk valimisjaoskonnas ka tegelikult vihastab.

Filmi kunstimeetodi erijooned väl-

jenduvad eelkõige keelekasutuses, tekst sünnib vastavalt olukorrale, kasutatakse ka valetamist. Pilti ja sõna monteeritakse sobivaks sõnumiks. Kõrvaltegelasi nimetatakse huumori eesmärgil valemimedega. Näiteks **Lennart Meri** esitletakse meile kui alati põllumajandusest kõnelevat president **Arnold Rüütli**. Samuti mängitakse ka ametinimetustega — **Elmar Lepp** kui kinnisvara geenius, **Jüri Lina** kui analüütik.

Teine oluline joon on nn illusoorse dokumentaalfilmi loomise efekt, asutakse väljaspool professionaalseid nõudeid ja korralikke formaate, esitatakse tavatu küsimusi, inimene ei saa aru, mida mõeldakse, mida temalt tahetakse. Näiteks heausklik saksa lauljatar Eurovisiooni eelvoorus, kellele räägitakse sellest, kuidas kõik on ette ära otsustatud ja tema on lihtsalt mängukann. Sama tehakse ka Eestit Eurovisioonil esindanud **Sahlene'iga**.

Esto TV annab võimaluse kõigi üle kahjutult irvitada, sest tegijad on end avalikult narri ja kelmi staatusesse viinud. Filmi seisukohalt on oluline siiski jälgida, et peaaegu kunagi ei ole nad lolliid — alati jätavad nad tajutava distantsi tehtavate tegude ja nendesse uskumise vahele. Samuti mõistavad ohvrid, välja arvatud mõningatel üksikutel juhtudel, et tegemist on pilaga, ja andestavad sõnade kontekstist välja rebimise ning idiootlikud küsimused. Näib, et oleme filmis tuvastanud kelmi ja narri. Et leida filmist „lollid“, tuleb otsida kelmuste mootorit. Jüri Lina on ainus, keda peategelased filmis ei tõi — näib, et ta teeb seda ise piisavalt stiilipuhtalt ning iga-sugused kommentaarid vaid nõrgestaksid sõnumit. On ju tema see, kes reaalselt usub selsse, mida meie ees naeruvääristatakse.

Siiski jätavad autorid võimaluse loovateks sõnumiteks — teoses on mitu kihti ning see annab igale võimalikule vaatajaarvamusele alibi. Julge enamik mõtleb ilmselt, et filmi sisuks on lihtsalt Keni ja Tolgi rumalused. Ilmselt leiaksime inimesi, kes usuvad, et käsitletu on tõsi ning vabamüürlased ongi pealetungil. Leidub ka neid, kes ei tahagi teada saada, mis filmi sisu on, kuna see on liiga labane.

SIGRID VIIR (sünd. 1. juunil 1979 Tallinnas) on Eesti Humanitaarinstituudi IV kursuse kultuuriteooria üliõpilane.